

મુધરેલી રીત મુજબ
કસ્ટ બુકસ રીવિઝન કમિટીએ
તેયાર કરેલી.

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

કવિતાની સમજૂતી; અધરા શબ્દો; પાઠનો
સાર; જોડાક્ષર; ફિલ.

રચનાર—એસ.સી. સી. ડી. શાહ. એન્ડ કો.

રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—C. M. Shah.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટ મુજબ
રજિસ્ટર કરાવ્યું છે.

છાપનાર—નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીચમ.
છાપવાનું ઠેકાણું—શંકર પ્રી. પ્રેસ ચક્રાના પુલપર—મુરત.
મે સને ૧૯૨૨] કિંમત ૦-૨-૬. [સં. ૧૯૧૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાત કાપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૦૩૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પદ્મવતી ચતુર્થાદી ૨૫

વિષય મધ્યકાલીન કાવ્ય

પહેલા ઘોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” દોઢ આનો.
 પહેલી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના.
 કર્તા-છગનલાલ ચોપડી સમ શાલુ. શાલુપોર-સુરત.
 ૧૦૦૩૪

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ નં	મૂલ્ય પેગુપે=છાલ મટે	જમવાનું=જમવાનું
	કાથી સાફ કરે.	
દિવાળી-વરમનો બેસો	ધોતેલે=ચોપડેલે, છાટેલે	લગડો=કપડો
સ્વિસ: આમે વડ	સંભરી-ધાત	ધરણા-દાગીના; જલસો
અમામ	ધુધરા ધુધરાના આડા	દારખાનું=આતશખાત
અક્ષર=દરક; દરકત.	રના ધરનો બનાવેલો	ફાંડે છે=સળગે વે છે.
નિશાળ=ભણવાનું ઠેકાણું	ગળ્યો પદથ	મી=અધા
રગ=જુદી,	સાથીઆ=ચુનાતી ફાક	ગીન=રાગથી ગાનું તે
છોડી=છોકરી.	વજેરનાં કાઢેના ચિત્ર	પરધર=ધેરધેર
પાછી વળી=ફરી.	આંગણામાં=આરણ્ય	કટોકડા=ફટકા
બેગી=દાથે; એશડી	આગળ	દરખાવ ખુશી થાય.

સમજાવતી—દિવાળીના દરકામાં ધેરધેર દીવા સળગે છે આ
 ફટકા ફટકા ફૂટે છે, તેથી છોકરાંઓ ધણા ખુશ થાય છે.

પાઠ ૨.	બંધ રહે છે=રજા પડે છે	ધર્મ માનનાર
વાર=દિવસ	રવિ=સુરજ; સૂર્ય.	ગુમેરાત=ગુરુવારની રાત
વિધે=આમત.	દેવળ=દેહર.	પાછો=રીતે; ખીજવાર
કચેરી=કાર.	કુડે=પછી.	મુચ્છમાન=મુસલમાની
		અઠવાડીક=સાત દિવસ

સમજ્યુતી—પહેલો રવિવાર, પછી ખીજો સોમવાર. ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પચમો ગુરુવાર, અને પછી છઠ્ઠો શુક્રવાર આવે છે. (૧) સાતમો વાર જાનિ છે, તે છેલ્લો વાર મળ્યાય છે; એવી રીતે માત્ર દસડાનું એક અઠવાડીક થાય છે.

પાઠ ૩.	જડી બીધેયું લાકડાનું	ચિત્રે=છપીઓ.
ફરતી=ચારે બાજુએ;	ધર	ટોંગેલાં=લકડાવેલાં
આસપાસ.	વાવટા=નિશાન; ધજા	ધોડી=પાટીકું મૂકવાની
વાડ=ગંટાનો કે તારનો	મોગની=વગાડવાની	એકક.
બનાવેલો આંતરો	લાકડાની હથેલી.	કસરત=મહેનત કરી આ
દરવાજો=મોડું બાજુએ	મહેતાજી=મારવાર; ગુરુજી	રીતે મળ્યુત બનાવવું તે.
માંહે=અંદર	એકક=એસવાની જગા.	
ફૂલગાંઠ=ફૂલ થાય તેવા	કલાકની શીશી=કલાક	માટી=મટોડી.
છોડ.	જળજીવાનું સાધન.	મળની=સારી.
વેલ=વેલો; બોંધપર	ગામજીઆં થોડાં ફળાં	અહીં=આ ઠેકાણે
પથરાતો છોડ	આં અને ધર દોષ તે	રાજ=દેશમાં
એકકું=ચારે બાજુની	નકશો=માપ કે દેશનો	પાઠ ૫.
	ચિત્રેનો નમુનો.	ધોતલી=ધોતડી; ધોતડી

અંગરખી=ડગથી.

જોડીઓ=નાના યુગ્મ;

ખાસડીઓ

ફરજી=લુગડાં શીવનાર

સૂરવાલ=સાંકડા પાયવા.

નો લેલો.

ફળાઈ=મહોલયો.

કોટ=ડગલો.

બાધરી=ન.નો ચણીઓ

ઝોટણી=ચાકરી, ખાતે

ડીથે તથા માથે ઝા

હવાનું તણુ મળવું લુગડું

પરીક્ષા-નપાસણી.

પાઠ ૬.

ચોકખાપ=સફાઈ; સુધ-

ડતાઈ

ચોકખા=સાફ.

મેલાં=મંદા; મેલવાળા.

ખરાબર=સારી રીતે.

ડીલ=શરીર

મંદી=ખરાબ

અડાય=અડકાય.

ફેલ્યે-ચુમડું; ચાદું

ખસ=ઝીણી ફેલ્યે;

ખુબળી

ધોવડાવવાં=માફ કરાં-

વર્વા.

કાપા=ટપકાં

વાડો=ધરતી પાછળની

ખુલ્લી જગા.

મંદવાડ=જે જવાડ.

નાથ=ખણી

માંદા=આગ્નરી.

કવિતા=ગાયન

મુખડું=મે.

ડીલ=મન

જગનાનાથ=જગતના

ધણી: પરમેશ્વર.

સમજાવતી—મારો જોટલો સાફ છે, અને મારા ધરનો ચોક

પણ સાફ છે; મારાં લુગડાં સાફ જોડને, બધા લોક મને ચોકખા

કહે છે (૧) માફ મોં સાફ છે, અને મારા કાથ પગ ચોકખા છે

મારા ચોકખા (પાપ વગરના) મનમાં પરમેશ્વર ખરાબ છે. (૨)

પાઠ ૭.

વરસગાંઠ=સાલગીરી;

જન્મ નિવસ.

ભાવ્યાં=પસંદ પડ્યાં;

રવાદ લાગ્યાં.

ઝટ=જલદી.

ભાણો=બેનનો છોકરો;

ભાણેજ.

કદી=છાશમાં આડુ મ

રચાં દળદર વગેરે

નાખી ઉકાળેલી તે.

કાથ પણ અડકાયો નહિ=

જરા પણ ખાધું નહિ-

ખીડાં=પાનમાં ચુનો મા-

થો સોપારી વગેરે

મુકી બનાવેલી પટ્ટોઓ.

પાઠ ૮.

કાકા=આપનો બાપ
 કાકી=કાકાની વહુ
 ભત્રીજો=ભાઈનો છોકરો
 મામે=માનો બાપ;
 માપનો સાજો
 મામી=મામાની વહુ
 બાણેજ=બેનનો છોકરો;
 ભણો
 ફેણ=આપની બેન
 ફુએ=ફેણનો વર
 મામી-માની બેન.
 માસો=માસીનો વર
 પીતરાઈ=કાકાનાં છોકરાં
 મેળાઈ=મામાનાં છોકરાં
 મસિઆઈ=માસીનાં
 છોકરાં
 ફેણઆત=ફેણનાં છોકરાં
 બનેવી=બેનનો વર
 સાજો=વહુનો ભાઈ
 સાળી=વહુની બેન
 ઝોરમાઈ=બાપ એક ને
 મા જુદી જુદી હોય તે
 સાવકાં

સાવકી=ઝોરમાઈ

મા એકબેને બાપજીદા
 જીદા હોય તે દૂધભાઈ
 કહેવાય
 જમાઈ=છોકરીનો વર
 વહુનાં માઆપ=છોકરાનાં
 સાસુ સસરા
 વરનાં માઆપ=છોકરીનાં
 સાસુ સસરા
 છોકરો કે છોકરીનો
 સસરા એક બીજાને
 વેવાઈ કહે છે.
 છોકરા કે છોકરીની
 સાસુ એક બીજાને
 વેવાળુ કહે છે

પાઠ ૧૦.

મોટાં=મોટી ઉંમરના;
 વડીલ
 પ્રમાણે=રીતે
 પૂઠે=પાછળ
 બાવાજી=બાપાજી
 વખાણુ=સાફ કહેવું તે
 માન=આવકાર

પાઠ ૧૧.

હાલથી=મીઠાબાની
 બપોળે=બે બે
 ક્યાં=કે ટેકાણે
 આશીપાલવ=એક જા-
 તનું ઝાડ (જેનાં પાં-
 દડાંનાં તોરણ બને છે)
 વિના=વગર
 પૌઆ=ડાંગર પલાળી
 શેકીને ખાંડીને બના-
 વેલા ને
 ધાણી=જીવાર, મકાઈ
 વગેરેના દાણાને શેકી
 બનાવે છે તે
 વધારેલાં=વધાર દીધેલાં
 ખારેકી=ખારેકના જેવા
 દળ=ભોટને શેકી તેમાં
 ધી ખાંડ વગેરે નાંખી
 બનાવેલું તે
 દાદી મા=આપની મા
 રાંદેરી=રાંદેરના થલાં
 શેતરંજી=પાથરવનું
 જાડું સુતરાઉ ખિજાનું

પાથરણું=ખિછાનું
હાર=ઓળ

શાક=દુધી, વેગણ, પા-
પડી વિગેરે

ચટણી=આદુ, મરચાં,
કોથમીર, મીઠું વિગેરે
છુદી બનાવેલી તે

ખૂમ=ધણી

મખા=રમુજ; ગમત

પાઠ ૧૨.

હોડી=મઢવાળો મોટો
રછો

રમત=ગમત; ખેલ
તાપ-તડકો, ગરમી

પણે=પેલે ડેકાણે
ઝકઠા=બેગાં

તરફ=બ જી

તળાવ=જેની ચારે બા
જીએ જમીન અને વ-

ચમાં પાણી હોય તે

પછાડી=પાછળ

સરત=હારજીત

થોભો=ઉભા રહેા

જીથો=જાઓ

સઢ=વહાણને ચલાવવામા

મદદ કરવા માટે પવન

બરાવવા સાર બાંધેલું

લુગડું

ચાલ=રીત

સંદર=સારી

સહેલ=મજા, મોજ

પાઠ ૧૩.

ખંડ=ઘેરીની કાંચળીના

કપડાને કસખી રેજો

કાંચળી=ઘેરાનું કપડું,

રડતી=રોતી

છાની=મુંગી; ચૂપ

ફો=વાર

નજર કરી=જોષ

ડાહી=શાધી; સમજણી

પાઠ ૧૪.

દેકા=પાણીમાં રહેનાર
ચોપગાં પ્રાણી

પાળ=કોરણ; કોર; કાઠો

ફેંકાફે કી=નાખાનાખી

ધડાધડ=ધબોધબ

માર્ચા જમણે છીએ=

દુખી થઈએ છીએ.

અરે=ઓ

ખરી=સાચી

પ્રાણી=જીવ

ધળ=દુઃખ; નુકસાન

રમત=ખેલ

સંભાળી=સાચવી

નુકસાન=બગાડ

કદી=કોઇ વખત

ખેલતાં=રમતાં

બારી=ધણું

સાર—આ રમતથી ભાગવાની ઇદ્રિય, ધારણા અકિત વગેરે
અકિતઓ કેળવાય છે.

પાઠ ૧૫.	લીસોટા પડે છે તે	વાસો=પીઠ; બરડો
હયા=મહેરબાની; રહેમ	યાદ=ફેમ	વારાકરતી=એકપક્ષીએક
ખીજ્યા=વઢયા	બૂલી=વીસી	દીવા થેન=ખાંખ અંધ
તળે=નીચે	મળ=શકિત	કરવી તે
છુ'દાય=અગદાય; કચડાય	ઉપરાંત=વધારે	સમજ્યો=જાણ્યું
ફાંફાં=ખોટી મહેનત	પાઠ ૧૬.	સેળભેળ=એકઠા
દોર=ગાય, ભેમ, ખળદ	એનથેન=છોકરાની એમ	હોશયાન ચાલાક
વગેરે ખાસ ખાનાર પશુ	રમતનું નામ છે	પારખી=ઝોળખી
કામના=ખપના	છુટો=અંધન વગરનો	સંતાવા=છુપાવા
સંતા'ગલ=મરદાસ	મળ=મનત	અડગો=અડકશો
વખતસર=મરામતરવખતે	દાવ=વારો	અચી જશે=વારો આ-
સાફ=ચોક્ખી	પહેલાં=અગાઉ	વશે નહિ.
નીરવાતુ=નાખવાતુ	જખ=છોકરો	લાખો વખત=ધણી વાર
સોળ=કપટો; લાકડિયા	અંધ કર=ગીચ	ઝોળખ=પારખ
મર્યાદા કરીર પર ને	આજીના=ખીજ	જાખાજા=ધન્ય; ઠીક
		અસ=ધણું

સમજ્યતી—મત મન કરવાં, કાઈ વખત પશુ કોઇને
નુકસાન કરવું નહિ; નહારી રોતે રમવાં ધણું નુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૭.	ગાળ=રા. જખ	કાપે=કાપ મૂડે
સાચ=સાચું સાચીવાત	જુદું=ધે	કાપ=ગીરો
મર્યો=પસંદ પડ્યો	હેત=થ ખ્યા	ગભરાયો=અકળાયો
દેસાઈ=જમીનદાર	વખાણા=લંક કર્યો	સાચાબોલું=મરું બોલ-
જેવાં=કોઈના	હેખે=ધણે	નાર

પાઠ ૧૮.	અમથી=ખોટી; જુડી	છેતમાં=કુચા
વાથ=હાડી ખાનાઈ અ-	ધાળે=હોડી આવળે	વારે=મદદે
ટાપઠાવાળું પ્રાણી	આસપાસ=ખાજુખાજુ	વારે ધાયા=મદદે દોડી
મશ્કરી=મળક	શરમાઈ=લજવધ	આવ્યા
પરતાય=દીલગીર થાય	ખોટું=ખરાબ; માફું	સંપડાય=ફસાય
બચાં=ખાકીરણાં; ઉગયાં	સાચી=ખરી	જુઠાણું=ખોટાઈ; જુઠું
સીમ=ખેતર	રોવા=રડવા	આખર=છેવટ
		જ ૧=માણસ

સમજુતી—જે માણુમ બીજા માણુસની મંજક કરે છે તે માણુસ પહેલાં કે પછી પકડાય છે; ખોટાઈ જલદી જણાઈ આવે છે, અને આખરે તે જુઠો માણુસ દીલગીર થાય છે. (૧)

પાઠ ૧૯.	બિખારી=જેની પાસે	આધજો, બહેરો વગેરે
જુકિત=કળા; યુકિત	ખાવા પીવાનું ન હોય	ખોડવાળો
પોકે પોક મૂકી=ખોટો	તે; બીખ માગનાર	દયા=મહેરખાની
સાદે ધાંટા પાડી	ભજન=ધ્વજરના ગુણ	ભગવાન=પરમેશ્વર
અદમા=કોઇને નામ દી-	ખાવા તે	મહું=રાઈ; કદવાણુ
ધા વગર બોલાવતું તે	પુરા=પુરતાં; જોઇએ	પાઠ ૨૨.
બચાવ=ઉચાર	ટેટલાં	સરદાર=ઉપરી
આણું=દૂર	આધજો=જેને બે આખે	સ્વંખુ=ઉંધમાં આવના
અકકને=દરેકને	દેખાય નહિ તે	વચાર
કણુલ કરી=માની	બીખ=માંગી ખાણું તે	જ'મલમાં=૧૧માં
પાઠ ૨૩.	પગે અપંગ=પગે ખોડ	હરણી=હરણની માદા
મરીખ=ફેસા વગરનો	વાળો; લુથો; લંગડો	રૂપાળું=શીભિતું
અનન=અનન્ય	અપંગ=ફેસો, લંગડો,	ઉપાડી=કાઢી

એકદમ = 12૨
 છાયા = કાળ; કૂદકો
 દેવતાઈ-દેવતા જેવો

પાઠ ૨૩.

પુરુષ = માણુષ
 ક્રિડા - ઉદનુ 'પ્રચુ'
 રંગાકુ - રંગોષ કરવાની
 વગા; તાલધ્વી
 કરાક = સંતાઈ
 ભાસ = માફેના ચોખા
 ખાવાનુ = ખરાક
 મારા = ભલા
 ઉપલા = ઉપરના
 બાકુ - માણુ
 પાળા = બેપડવાળી ફેટલી
 મન = મરજ; ખુશી
 મણા = ખામી; ખોડ
 તિંદર ઉ = ઉદર પકડવાનું
 પાંડ

ભોગભોગે = બોલાબોલ

પાર = છોડો
 વલે = કાલ; દશા
 સાર-ખાળકાએ, મોટા-
 ની શિખામણુ
 માનવી.

પાઠ ૨૪.

કાઠો = કિનારો
 પોલ = પોલણુ
 દર = મણુ; સાપ, કદર
 મપાડા, કાડી વગેરે
 રહે-નાનું ધર
 ઝેરી = ઝેરવળો
 પંખી = પાંખવાળો જના-
 વર જેવા કે ચકલી
 પોપટ; માગડા વગેરે
 કુકાડાં = કૂં કૂં અવાજ
 કરવો તે

ફેણુ = સાપની પહોળી
 કરલી મરદન
 કોલાય = ધસાય; સોરાય
 રંગીન = ખાજીને
 ચટકા = ડાખ
 બેચ = જમીન
 પછડી = અફાળી
 વાસ = પીમળ
 પછાડા = તરફડીયા
 અતે = અખરો; ઉવટે
 જો-વાર = જામરી
 જીવ લીધો = મારી નાખ્યો
 બાકા = ખણી
 નખળા = જોર વમરના
 વેર = અદાવત
 નાગ-ફેણુવાળો મોટો
 સાપ
 પ્રાણુ = જીવ
 પેર = રીતે

સમજીતી—જેર વગરના પણુ ધણુ માણુસ સાથે કોઈ પણુ
 દિવસ વેર કરવું નહિ; જુઓ કે આ રીતે ધણી કાડીઓએ મળીને
 મોટા સાપને પણુ મારી નાખ્યો.

સાર—કોઈને કબજું મળી તરફકાર કરવો નહિ, તેમજ પોતાની
 શક્તિ વગર કો એજ બાકી અકબર કરવો નહિ,

પાઠ ૨૬ મો.	ઉપાય=ઉલાજ	કાળે=માટે; સાર
ચતુરાષ્ટ=હોશિયારી	સૂઝી આભયો=જડયો	કંકર=કાંકરી
કુળે=ભોટવે	પાંછી=ખીજવાર; ફરીને	ધીરજ=સહુગી
આમનેમ=આજીઆજી	મટાડી=દૂર કરી	કઠણ=અધરં
ફાંફાં=ખોગી મહેનત	નાચતો=ફૂંડતો	જલડી=ઘોડીવારમાં
	હુપાષ્ટ=સંતાપ	પાર મુપાય=પુરું થાય

મમજીની—ભોગવામાંનું કંઈ પાણી ઉપર લાવવા માટે કાગ-
ડાએ કાંકરા નાખ્યા તેથી પાણી ઉપર આભયું. તે આજ પીધું. (૧)
સહુગી ને હાપણથી જે અધરં કામ હોય છે, તે ઘોડી વારમાં પુરું
થાય છે; માટે બન્ને તમે બપો કરી જુઓ. (૨)

સાર—અક્ષલ અને ધીરજથી જેવું કામ થાય છે, તેવું ફાંફાં
મારવાથી થત નથી.

પાઠ ૨૭ મો.	આથમાં=ખે હાથની	વંતાક=વેગળ
કાપળી=અનાજ, ધાસ	વચમાં	દહાડીઆ=રોજની મ-
વગેરે કાપવાનું કામ	અચ્ચી=ખોજી; ચુખન	જુરી કરનાર
મહેનત મજુગી	માથું=ખાવાનું	બાણ=સૂરજ
આથમતા=આથમી જતા	તાજ=કામ કરવાની	બાણ બુડે=સુન્ન
વહાઈ=કપાઈ	શકિતવાળા	આથમે
દાદાજી=આપના આપ;	હિનો=ગરમ	દાતરડું=અનાજ ધાસ
ને માના આપ	માખણ=દહાડીને વલો-	વગેરે કાપવાનું ભેદા-
સાદ=અવાજ	વવાથી છાજના ઉપર	વું વાંકું કથિયા
મલકાવી=હસવા જેવું	જે ધોળો હલકો ચી-	ચાસ=ખેતરમાં ફળે
કરી	છણા પદાર્થ તરી	કરી પાડેલા આકા
બેટા=દીકરા	આમે છે તે;	ઉભા લીસોટા
		ચચ્ચાર=ચાર ચાર
		દહોડા આથમે=સાંજે

સાર—એકુતનો ખોરાક સારો છે, પણ તેઓ મહેનતુ હોવાથી
ધણા મજબુત હોય છે; માટે આપણે મહેનત કરવી.

પાઠ ૨૮ મો.	દેસીલી=કમંગી	રાત=સુરજ આશર્યા
ખળાં=ધણી ખળાંઓ	પગર ફેરવતી હતી=	પછી તે પાછો ઉગે
પાથરા=કાપીને ભોંયપર	ખળદને ફેરવી તેના	ત્યાં સુધીનો વખત
નાખેલા છોડ	પગવડે ઉંખી કચરાવ-	અજવાળું=કમસ
ખળાં=કણસલામાંથી	તી હતી	ઝાંખો=તેજ વગરનો
દાણા છુટા પાડવા	હાલફ=ઉંખીમાંથી ધડ	ઝમઝમે=ચળકે
માટે લીધી ચોકખી	અને છોડાં છુટા પા-	ઝોટલો=ધરને લગતો
ફેરવી જમા	ડવા માટે તેના ઢગલા	ચોતરો
ભોર=કમલો	પર ખળદને કારખંધ	ઢંકાઇ=દખાઇ; છુપાઇ
હાલ=ચો=ખાલી કાંધો	જોડી ફેરવવામાં આવે	ફારાં=છાંટા
હાલરાને=ખળદની કારને	છે તે	જર=ખપ; કપચોગ
પગર=કણસલામાંથી છ-	પાઠ ૩૧ મો.	પાસો=કુંમળાં પાંદડાં;
ણા છુટા પાડવા માટે	સહેલ=મજ; ગમત	પાંદડાંનો જથો
તેનાપર ઢોરાને ચલાવે	અંદ્રમા=ચાંદો	ખી=ખીયાં
છે તે	મેદાન=પ્રુદ્ધી સપાટ	પોચી=નરમ
પટલાણી=પટેલની ઘેરી	જમીન	કમળાં=હાલ; આ વખતે
ઉપણી=ઝાટખી	નીચે હતરી ગયો હતો=	તળાવ=પાણી ભરાઇ રહે
કુવળ=ધડું નું ઘાસ	દેખાતો જથ્થો થયો હતો	તેવો મોટો ખાડો
કારભાર=કામકાજ	આશમ=દેખાતો જથ્થો	નદી=મીઠા પાણીનો વ-
કરખ=ખાનદં; ખુસાલી	માવ	હેનો મોટો વહેણો
કરખ માતો ન હતો=	ખચોર=દહાડાના બાર	પવન=વા; વાદરો
ધણીજ ખુદી હતી હતી	વાચતાનો વખત	

પાઠ ૩૨.

ઘોઠયાં=અટકયાં
 ચોડખી=સાફ
 ગામડાં=નાના ગામે
 છોડી=ચૂકી
 રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું

વહેવું તે.

રેલમ રેલા=ચારે તરફ
 રેલા નીકળવા તે
 બિચારા=બાપડા
 પછડાતા=અફળાતા
 તણાઇ=ખેંચાઇ

ધેબરીઓ=ધેબરનાજેવો

મીઠો
 પરમાદ=ખાવાતું; જ-
 મવાનું
 કારણ=એક જાતનું
 કડવું શાક
 નેવલે=નેવાએ

સમજ્યુતી—હે વરસાદ તું આવ, જેથી કરીને અમને
 ધેબરના જેવું મીઠું ખાવાતું, ઉની ઉની રાટલી અને કારેલાનું
 શાક મળે. હે વરસાદ તું ધણી આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી
 આવે, અને નહારી છોકરીને દેડકાં ખેંચી જાય.

પાઠ ૩૩.

રેતી=પથરનેાઝીજોભુકો
 ભુકો=ઝીળી રબ
 મટોડી=માટી
 ડહોળું=માટીવાળું
 નીતરું=મેલ વગરનું;
 ચોકખું
 ધારવાળા=અણીવાળા
 તાણી=ખેંચી; ધસડી
 ખરે છે=નીચે પડે છે
 તળાએ=નીચે
 રસ્તો=માર્ગ; વાટ
 ચુશી=સૌથી

પાઠ ૩૪.

મટ્ટી=મોટો ચુલો
 સોંચા=ગોઠંચા
 ધંટવાડો=ધંટ પાડવા
 તથા પકવવાની જગા
 કઠણ=સખત
 પછાડવાથી=અફળવાથી
 ચીકણી=ચીકાસવાળી
 (ચિકાસ ૩ જાતની
 હોય છે ૧)દાયે ચોં-
 ટી જાય એવી ૨)
 રાખા પડે એવી ૩)
 તાણુતાં વૂટે નહિ એવી

કાણાં=ખાકાં

કણક=કેળવેલો ધઉનો
 ભોટ
 ધાટ=આકાર
 ધડો=ગાગરથી નાનું
 વાસણ; દોરીઓ
 ગાગર=ધડા કરતાં મોટું
 વાસણ
 કોઠી=અનાજ ભરી મુ-
 કવાનો નાનો કોઠાર
 કોડીઆં=ઠીરા કરવાના
 માટીના પવાલા
 કરતાં=ચોગરદમ; બધી
 ..ત:૩

તાપ=ગરમી

પાઠ ૩૫.

ધાતુઓ=ખનીજ પદા-

ર્થો; ધાતુમાં ખીચેના

ચાર ગુણો ખાસ

છે. ૧) ધાતુના કણો

ચળકતા હોય છે. ૨)

ધાતુઓ ભારે હોય છે

૩) જમીનપર પડતા

ધાતુનો અવાજ થાય છે

૪) ગરમી વધી શકે છે

પિત્તગ=જસત અને તાં

બાની મેળવણીની બ-

નેલી પીળા રંગની ધાતુ

લુહાર=લોહાનો ધાટ બ-

નાવનાર

ખમણ=દેવના ધૂંકવાનો

સંચો

મળીઓ=મજાઓ

ખુશ=મજા

લાલચોળ=મજાજ ગરમ

ઝેરજ=સોની, લુહાર

વજેરે જેના પર મૂકી

ટીપે છે ને

હથોડો=ધાતુઓ ટીપ-

વાતું ઝોખર મોટી

હથોડી

ટીપ્પો=ધડપો

જનરડો=તાર ખેંચવાનું

હથિયાર

સોતું=પીળા રંગની

હીમની ધાતુ

૩પું=ધોળા રંગની કી-

મતી ધાતુ

તાંબું=લાલ રંગની ધાતુ

કલાષ=ધોળા રંગની ધાતુ

(એ રૂપા કરતાં ગરમ

હોય છે)

સીસું=ધોળા મેળા રં-

ગની ધાતુ

સોતું, ૩પું, તાંબું, લોહું, સીસું, જસન, કલાષ, અને પિત્તળ

એ ધાતુઓનું ઝોળખાણ કરાવવું અને તેનો વ્યાખ્યાન સમજાવવો.

પાઠ ૩૬.

નાણું=ચલણી સિક્કો

શેઠ=શાહુકાર

પૈસો=ચલુ પાઇની કિં-

મતનો તાંબાનો સિક્કો

સવાકો; દોઢીક

દબુ=એ સવાકાની કિં-

મતનો તાંબાનો સિક્કો,

એ સવાકા; અઢીકો.

અધેશા=અધી પૈસો;

દોઢપાઇ; દોઢપાઇની

કિંમતનો તાંબાના

સિક્કો.

૩પીઓ=સોળ આનાની

કિંમતનો રૂપાનો સિ

કકો: સોળ આના	મહોર=૫૬૨ રૂપીઆની	૨ અડધા= ૧૩૫૫ઓ
અડધા=આઠ આનાની	કિ મતનો સોનાનો	૪ પાવલી= ૧ રૂપીઓ
કિ મતનો રૂપાનો સિકકો,	સિકકો; ગેણી	૮ એઆની=૧ રૂપીઓ
આઠ આના	આની=ચાર સવાકાની	૧૬ આના, આની=૧
પાવલી- ચાર આનાની	કિ મતનો નીકલનો	રૂપીઓ
કિ મતનો રૂપાનો સિકકો,	સિકકો; ચાર સવાકા	૩૨ ઢણ=૧ રૂપીઓ
ચાર આના	૪૦૦આ=છુટા પૈસા	૬૪ સવાકા=૧૩૫૫આ
એઆની=૫ આનાની	લીધા	૧૨૮દોઢપાઠ=૧૨૫૫આ
કિ મતનો રૂપાનો કે	૧૫ રૂપીઆ=એક ગેણી;	૧૬૨પાઠ=૧ રૂપીઓ
નીકલનો સિકકો, મે	મહોર	
આના		

સૂચના—તાંણાંની ધાત પહેલા ચોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” મા બુઝો.

ટીપ—પૈસાને કાઠિઆનાકા કાવડીક, ગુજરાતમાં કેટલેક ઠેકાણે બંધ, સુરતમાં સવાકો, અને મુંબઈમાં રોટીક કહે છે.

પાંડુ ટંક.	તકગર=૨૬૪૬; વઢવાડ	અણી=ત્રણો ભાગ
કુદાર્ડા=લાકડા કાઢવાનું	ધાર=અણીદર કાર	અણીકાટ=જળગાર
લેઢનું ઓળર	ચીરું=કાઢું	મોટાપ=વડાપ,
સોય=લુગડાં શીવવાનું	પ્રકર=કુદાર્ડીના માથા	કાઠાણી=૪મીન ખાદ-
લોઢાનું ઓળર	પરનો ભાગ, કુદાર્ડીનો	વાનું ઓળર
લકડાકોડા લ ઢ દાડ	ઉપરો ભાગ	વઢી=લઢી
નાર	તોસે=ખરાબર	દીકર=ગ્રોકરી
	નાકુ=કાણુ	પેઠા થયા=નીઃબધા

સાર—આ દુનિયામાં બધી વસ્તુઓ ઉપયોગી છે; માટે કોઇએ
અડધ કરવી નહિ.

પાઠ ૩૯.

વારો=ફૂલફૂલવાળીજગત;
નાનાં જામ
મળી=ફૂલ વેચનાર;
છોડ ઉછેરનાર
ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા
છોડ અથવા ઝાડ
કવારા-આમપાસ પાળ
કરેલી હોય એવા
એ.સ=આકારનું નામ
એ.સ=ચાર ખુણાવાળો
આકાર
મલગોટા=એક જાતનું
લાલ પીળા રંગનું
ફૂલ
ફૂલો છે=ફૂલ આપે છે
હાડમે=નાકનીડીનું ફૂલ
જમર=ખી=જમરનું
ઝાડ
પક્ષી=ખંખી; ખાંખવાળા

જનવર
ઢાળી=પડમાંથી નીક-
ળેલો ફોટો
હાંખી જાળ=હાંખજાળ
મધપુરો=મધમાખીને
રહેવાનું ઘર
મધમાખી=મધ બના
વનારી માખી
મધ=ફૂલમાંથી ચૂસેલો
મિકાશરાળો પ્રવાહી
પદાર્થ
કોસ=કુવામાંથી પાણી
કાઢવાનાં ચામડાનો
કાથળો
આંગ્રો રામ=કોસ ઉપર
આંગ્રો
થાળું=કુવાના મથાળા
પર પાણી ભરવાને ઢાળ
પડનું બાધિફું

લલકારતો=લહેકારી
બાંધે પાડતો
નીક=પાણીજવાનો રસ્તો
લીલાંઝમ=પણાજ લીલા
પાઠ ૩૯.
છોડવા=નાના ઝાડ;
છોડ
ઉમેડી=મૂળમાંથી બે ચી
મુળીકું=મૂળ
દાં'=કાળી
કળી=ખીંચવા વગરનું
ફૂલ
જીરતા=જીવરાળા
સકોષ જાય=ચીમળાઇ
જાય
પથરાઇ ફેલાઇ
વેલા=નોંધપર પથરાતા
છોડ
પાઠ ૪૦.
ટટાર=સીધા
જા.હ=ઝાકડી ચામડી

ખરખચડી=ખાઠા ટેકરા
વાળી

ખાઠ ૪૧.

ગલકી=ગલકાનો વેલો

વળગી=ખાઝી

છાપર=ધરનો છેક ઉપ-

રનો ભાગ જેનાપર

નળીઆ હોય છે તે

વીંટલાઇને=ચોગરદમ

વળગીને

આરીઆના=કુપળા

ચીમડાના

દોરડી=દોરી

આંતરે=છેટે

ગાંઠા=ગાંઠ

ખાઠ ૪૨.

કેરી=આંખાનું ફળ

આંખો=કેરીનું આંધ

મેર=આંખા આમલીના

ઝીણાં ફૂલ

દાપે=દાડકે

ભાર=ભોજ

નીચી નમતી=જમીનતી

ઝોટલો=આંખાનું ખી.

ઝોટલી=આંખાનું ખીનું

ઢાંકણ

ધોળજે=દાખી દાખીને

પોચી કરજે

ભગવાને=પરમેશ્વરે

જતન=સંભાળ

દીલો=પોચો

ડીંડું=ડીંચું

ખાઠ ૪૩.

ધીમે=હળવે

હીડે=ચાલે

ભરતાં=ભોં ભોં કરતાં

સામી થાય છે=લલચાને

તૈયાર થાય છે

અમળાઇને=વળખાઇને;

મરડાઇને

જડખાં=દાયાં

વાગોળનું=ખાધેનું પાણું

ઝોમાં લાવી આવવું તે

નિરાતે=જુએ; નચિતે

ઉપાડે=ઉંચકે

ખરી=ગાય ભેંસ વગેરે

ના પગના તળીઆનું

હાડકું

ફાટ=ચીરો

ખાડા=ખાખોચીઆં

જોરાવર=જાખરી

વમઠાઉ=જામલી; જાંગ

જામાં રહેનારી

પુરી પાડે=હંફાવે; ખર

આવે

ખાઠ ૪૪.

જાગ=દાવ; વખત

ટોળામાથી=જામામાંથી

છટકી=નાસી

કુંમરા=નાના ટેકરા

આરો=લીલું ધાસ

માંડી=જોડવી; ચૂકા

ઠરતા=થોભતા

કૂદકો=જલમ; ફાળ; કડો

અનુપાટ=ખરાખર અનુ

ભરવાડ=ધેટાં બકરા

ચરાવનાર

૧૦ - ૬; લક્ષ્યવત

૧૦ મુન=૪૫૧

૧૦૧૦ જાહા

હીન= ટાની વાળ

પાઠ ૪૫૦

૧૦ - માહાશ્વવાળું

૧૦૧૦ કામદો

૬૬૬૬૬૬

૧૦૧૦૧૦૧૦

૧૦૧૦૧૦૧૦૧૦૧૦૧૦

૧૦૧૦૧૦૧૦૧૦૧૦૧૦

૧૦૧૦૧૦

૧૦૧૦૧૦-અગાઉ

૧૦૧૦૧૦-ચાન

૧૦૧૦૧૦૧૦

૧૦૧૦૧૦-૧૦૬૬ યુવાર વજેર

૧૦૧૦૧૦=૫૨૨૨૨૨૨, ૨૧૧૧

૧૦૧૦૧૦-૬૬૬૬ માં પાણી

૧૦૧૦૧૦ વલોવવાથી

૧૦૧૦૧૦ છે તે

૧૦૧૦૧૦=અરમ કરીને

૧૦૧૦૧૦-૬૬૬૬ માં ખાંડ

૧૦૧૦૧૦ હણુવાથી અને

૬ ૦

ભોયો-લયરો

માવો=દૂધને આના

જાળીને લે ચો જેવું

કરે છે તે

પેંડા=માવામાં ખૂર

નાખી ગોળી વાળી

ખનારે છે તે

તર=મલક

દૂધપાક=દૂધને કિમાં

ખાંડ ચોખા નાખી

ખનાવેલો પાક

ખાણી=માવો ચાં

પહણી ખૂર નાખી

ખનાવેલો પદાર્થ

પાઠ ૪૬૦

પ્રાણુ=જેને જીવ છે

અને જે અધ્યાત્મિક

હરારી શક છે તે

હેલ્લી=હેવટની

કાથીઓ=કુતરાનું નામ છે

સમા=મંડળી; ટોળી

હિપરી=મોરો; વડો

કાવ્યો-નહી કથી

ટીપુ=કુતરાનું નામ છે

ચાણા=હોશયાર; ચચળ

કાન્કુન=મહેરો; લખ-

વાનુ કામ કરનાર

ગુણુપ મુના

અત-આખરે; છેરે

ગંધ=વાસ

શિવાળ=કાઠી ખાનાર

કુતરા જેવું જાનવર

૨૦=મુશ્કેલી આવ

માત્ર ગેસ

અણુનાળી-લીજી

૬૬-બેગડા દારૂ

કરકર=ખરકટ; નરમ

નહી તે

કૂતો-બદાર નીકળતો

ધણી=માલિક

જે=જય; ફોલ

પાઠ ૪૭૦

ચાંચ=પક્ષીનું મો

સમહી=એક જાતનું પક્ષી

કચ્છનર=એક જાતનું પક્ષી
 કીકા=પેટે ચાલનાર
 નાનાં જીવકા
 જીવકા=જંતુ; નાનાં જીવ
 માગા=પક્ષીને રહેવાનાં
 ઘર

પાઠ ૮૮.

પાંજર=પીંજર પોપટ
 ઉંદર, કોયલ, તીર;
 વાણ; સિંહ વગેરેન
 રાખવાનું ઘર
 જીવ્યાં=ખાધા રિનાળી
 તરખુચ=એક જાતનું ફળ
 કકડો=કુકડા
 કા કા=કાગડાનું બોલવું
 ડીલ=ચીર
 ફેર=તફાવત; ફરક
 જીવજીવ=નાનાં જીવકા
 કોહેલું=કોહી મએલું;
 મગડી મએલું
 મહેલું=મળી મએલું;
 જીવકા પહેલું

પાછા=પાછાડી
 લાલ-રાત્રી
 છોટલા-નાકેથી
 જાળ્યું=પામું પડ્યું
 કુદને=કુદકા મારતો
 મેક=પાતળી વચમાંની
 ધાત્રાને ખુલ્લી જગા

પાઠ ૪૯.

રત્ન સી-કાચની નાસ્ક
 જલખુ=એક રત્ન કચું
 વાંક ધાત્રાજી
 નારીર મનનારંગી મ
 નેગે રંગ
 સંમે ભાજે=પરાખર

પાઠ ૫૦.

પાગડું-લાકડાના ચોક
 ઠનુ ઘોડાકે
 ઝેળી=ચાર છેડા આધી
 લાલ વચમાંથી જુલને
 રાખેયો લુગડાનો કકડો
 પાસું=પાણુ
 પામરા=ઝાળાએ ભેરવ
 વાની લાકડીઓ
 દોલખાં=ઝોળી બાંધવાની

દોરી

ઝાપરી=ખંખેરી
 મોભ=ઘોડાઆની વચ-
 માંનો આડો ચાંભલો;
 ભેરવ=રજગાઠ
 ભમરી=ભાકડાની કુદકી;
 ચકરડી
 પાયા=પગ
 પોચી=સુવાળી; નરમ;
 ખુચે નહિ એવી
 જોદકી=નાનું જોદકું
 કીર=રેશમ
 ઝુતાવવા=ફેલાવવા
 હાલરડું=માળકને
 ઉંધાડવાનું ગીત; કાસો
 લુમજી=પારખા કે ઘો-
 ડાઆમાં સુવાડીને
 ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચી
 હીચકા નાંખવા તે
 ગીતે લુમજી પાલું=હા-
 લરડામાં હીચકાનાખું
 રંગીત=રંગીલો
 પોઠો=સૂઓ
 હેતે=વહાલથી

બુઢાવું=હીંચકા નાંખું	મખમલ=એક જાતનું	બિહાવું=પાથરું
પથરાવું=એસાડું	કપડું	હીંચોળું=હીંચકા નાંખું
ચીતરેલ=ચીતરેલી	તળાઇ=માદ્યુ; ગદેલો	ધેરાં ધેરાં=મધુરાં મધુરાં
પઢાવું=શીખવું, બજાવું	તાજી=નવી	લાઠકડા=લાઠકા;
મોરલો=મોર	ચિનાઇ=ચીન દેશમાં	વઢાલા
મઢાવું=જડાવું	બનેલી	ગજવે=ગજવામાં
	સેજ=પથારી	

સમજુતી—હાલરડું વઢાલું લાગે છે. હો મારા બાઇને (છોકરાને) હાલરડું વઢાલું લાગે છે; તેથી હું ગીત ગાનાં ગાતાં દારી જેચીને હીંચકા નાંખું; હે રસીલા તમે રંગેલા પારણામાં સુધ જાઓ, તો હું તમને ધણા હેતથી હીંચકા નાંખું; બાઇને પારણે બમરીઓ જડાવું અને પુનગીઓ એસાડું, બાઇને હાલરડું વઢાલું લાગે છે. (૧) પારણે ચીતરેલી ચાંચની ચકલી, અને બચુતો હોય જોવી રીતે પોપટ એસાડું; બાઇ તારે મારી રીતે રમવા માટે મોરને સોનાથી જડાવું, બાઇને હાલરડું વઢાલું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઇઓ પથરાવું અને તેના ઉપર ચપાના ફૂલની તરેહવાળી ચીન દેશમાં બનેલી ચાદર પાથરું, બાઇને હાલરડું વઢાલું લાગે છે. (૩) મારા વઢાલા બાઇ હું પારણે રેશમી દારી બાંધું તને હીંચકા નાંખું અને તને ઉંધ આવે જોવાં મીઠાં ગીત ગાઉં; હે લાઠકડા બાઇ તમે ઉંધીને જીડશો ત્યારે તમારા મજવામાં ખાવાનું ધાલીશ. (મતજખ ક જીધી જીડ્યા પછી તને ખાવાનું આપીશ) બાઇને હાલરડું વઢાલું લાગે છે. (૪)

પાઠ ૪.	માન આમર	ચોડી=લગાડી
નિશાળીઆને બોધ.	ગુરુ=મહેતાજી; માસ્તર	ચિત્ત=મન
ધર્મર=પરમેશ્વર	સમા=જેવ; અરાબર	શિક્ષા=શિખામણુ; બોધ
નિત્ય=રોજ, હંમેશાં	ગ્વાન=સમજાણ; અકલ	રૂડી=સારી
નિત=રોજ, હંમેશાં	તજવું=છોડી દેવું, કાઢી	રીઝ=ચાલ
પરોઢીએ=સુરજ ઊગતાં	નાખવું	પેર=ગીત; પેઠે
પહેલાં	અંગ=શરીર	નીસરી=નીકળી
તમામ=ખપા; સવળા	હળીમળીને=સંપીને	પાંસર=સીધું; રખડયા
દો=આપે	સગ=સોજત; દોસ્તી	વગર

સમજાવતી— હંમેશાં સુરજ ઊગતાં પહેલાં ઊડું અને પરમેશ્વરનું નામ દેવું; પછી દાતળપાણી કરી લઇ નહાઇને બધા પાઠ તૈયાર કરવા (૧) આખાપ કહે તેમ કરો અને વડીલની સાથે વિવેકથી ચાલો; મહેતાજીને આપ જેવા ગણો. તેથી સારી સમજણ મળશે. (૨) કદાપી જીકું બોલવું નહિ, અને શરીરમાંથી સુસ્તાઇ કાઢી નાખવી, (મતલબ કે કામ હેંસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ,) બધા સાથે સંપીને ચાલવું, અને સારી સોજત રાખવી. (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને બજવું; મહેતાજીની શિખામણુ માનવી અને સારી ચાલ ચાલવી. (૧) બજતી વખતે મન રમતમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેઠે સમજો. નિશાળેથી છુટ્યા પછી સીધા ઘેર જવું (મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ) (૨)

પાઠ ૬.	ગેઇ=દેખી	બે ટી=ખચ્ચી; ચુખન
મા સંજ ધી કવિતા	હરખાઉ=ખુશ થાઉં	બાથ બીડે=બે હાથ
જીવંતવાં	આપે=દબાવે	પહોળા કરો છાતી
	સામ=સાથે	સાથ કપાવે

પંપાળીને=દ્વાય ફેરવીને	ખાવું=ખાવાનું	ચેટ ભરીને=ધરામને
મુખ=મોઢું	મારી જાત=મારું શરીર	માડી=મા
દુખકાં=દુઃખો	લગાર=જન	નવ-નહિ
મીઠા=સાગ	તે વાર=તે લખને	સાચી=અપાં કરનાં
કલોલ=મળ; આંદનાં	કંધાડવ=કંધ લાવ	હેત=વકાલ; ખાર
જુલો દો	કલોલકા આશુવાનુ	અપાર-ધણજ
	ગીત	માભાર=પાડ; કિપકા

સમજીની—માને જોઇને બહુ ખુશ થાઉં છું. અંતે દેહ । દોડતો તેની સામે જઈ છું; મા મન લઈને છાતી માથે દયાવ ૧. અચ્છી કરીને બે દ્વાય પહોળા કરીને દમાને છે. (૧) ખેળામા લઇને મને ધવરાવે છે. અંતે શરીરપર દ્વાય ફેરવીને ખુશ થાય ૪. જાડ મોઢું જોઇને (મને જોઇને) હરખાય ૭ અંત પોતાનાં બરાં દુઃખો બીજી જાય છે (૨) પખી આનંદથી ભોલવા તે પોતાની જાત માતા બોલ માઠા લાગે છે; મા મને સાડે સાડે ખાવાનું આપે ૮ અંતે મરણ શરીરની સમાજ રાખે છે, (૩) મને જમ રડતો જુદાંને તે વખતે ગભરાતી ગભરાતી દોડી આવે છે; જે દુઃખ અંત રડતાં તો વુ બહુ ખુશ થાય છે અંતે મને કંધાડવાને માટે વું કાઢરકાં ગાય ૯. (૪) જે દુઃખ માટે પડું તો વુ ઝાસડ પાય ૬ અંતે વુ (માડી) પછુ ચેટ ભરીને ખાતી નથી; બધા કરના તારે હેત પછુજ છે. માટે હું તારો ધણો પાડ માવું છું (૫)

પાઠ ૨૧.	કદી=કોઈ વખત	દવા=વવા
પરમેશ્વરના ગુણનું	અમલિન=ગણાય નહિ	દામ=પૈસા
ગાયન.	એટલા	દીએ છે=આપે છે
અંદ=આંદો	ઉજાસ=અજનાણું	પાળે=પોષણ કરે
વીસરું=જુલું	કામ=માટે	તમામ=મધા
પ્રજુ નામ=પરમેશ્વરનું	ઉપચોગી=અપની;	દેવા=આપવાની
નામ	જરૂરી	

સખીવી=પેદા કરી
મા=અથ
કામ=કેકાણે

પાન=પાંદડાં
દયા=મહેરમાની
સેવક=દાસ

કામ=કિંમત

સમજુની—મગવાનનું બજન ભૂષીશ નહિ, હું કદી પણ
બગવનનું બજન ભૂષીશ નહિ. પરમેશ્વરે અજવાળાને માટે ચંદ્રમા,
મગજ અને મગ્ગાય નહિ ઘેટલા નારા બનાવ્યા છે. હું કદી પણ (૧)
મગ્ગી જરૂરી ને હવા ને ને આપી છે તેના કમ પૈસા બેસતા
નથી હું કદી પણ (૨) તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે અને
બધા જીવોનું પોષણ કરે છે હું કદી પણ (૩) દૂધ દહીં આપવાને
માટે ને અધે ઠેકાણે ગાય અને બેમને પેદા કરી છે. હું કદી પણ (૪)
તે જાડ, પાંદડાં, ફૂલ, ફળ, આંખો, ગુલાબ, બદામ વગેરે
બનાવ્યા છે હું કદી પણ (૫) તમે મહેરબાની કરીને મને ધણી
વિદ્યા, સુખ અને કિંમત આપો હું કદી પણ (૬)

પાઠ ૨૫.

મા બાપની ચાકરી

લલા=લગડા

સેવા=ચાકરી

અમાપ=ધણી

કે'કહે

ધ'પૈસે

તીરથ=જગત્રા

પારખી=જણી

કાવક=વાંમને બે છેડે

શીકા બાંધી બનાવેલું

તે

મનસુખે=વિચાર

માતપિતા=માબાપ

તે વારે=તે વખતે

ધન ધન=બાહ વાહ

સારા=ચાકરી કરે એવા

સનાપ=મનનું દુઃખ

જેવારે=જે વખતે; જ્યારે

આદીશ=અશુ' થજો

એમ કહેવું તે

અપાર=ધણીજ

ફગ્ગ=પોતાને કરવાનું

કામ

અભવી=પૂરી કરી

મે'ર=મહેરબાની; દયા

લીલાભદ્રેર=મળ; બધી

વાને સુખી

સમજૂતી—માધવનાં માથાપ ધરડા, લુલા, આંખો અને ગરીબ હતાં. તેઓની માધવ ધણીજ ચારી કરતો હતો. (૧) માધવને એના માથાપે ઠહું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જે અમારી પાસે પૈસા અને આંખો હોત તો જત્રા કરવા જાત. (૨) માથાપનું મન પારખી લઇને તેણે તેમને સુખી કરવાનું ધાર્યું જે હું કાવડમાં બેસાડીને જત્રા કરાવું તો આ એમનું દુઃખ મટે. (૨) એવો વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માથાપને બે બાજુએ બેસાડ્યાં (૪) પછી બાંધે કાવડ બેરવીને જત્રા કરવા ગયો, માધવના આવા હેતુથી બધાને નવાઇ લાગી. (૫) આવા છોકરાને વાહવાહ છે. (આખા છે.) અને માથાપને પણ ધન્ય છે; જે છોકરા સારા હોય તો કંઇ દુઃખ રહે નહિ. (૬) બધી જત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો ત્યારે માથાપ ખુશ થયાં; અને ધણીજ આશિર્વાદ દીધા. (૭) છોકરાએ પોતાની કરજ બજાવી, પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કહ્યું તેથી પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી માધવ અને તેના માથાપ બધી વાતે સુખી થયાં. (૮)

સાર— જે છોકરા માથાપ તરફ પોતાની કરજ બજાવે છે, તેને રમત મમત અને સુખજ મળે છે

પાઠ રહ્યો.	કમ એ=હોંસથી	સંદર=સારો
ખેતરમાં કણસડા	ચાર માસ=એક વરસ	કાલ=પાક
ધાત્ર વગેરે કાપવાનું કામ.	માસ=મહીને	લઇએ=બોડપરથી લઇ
કાપણી=કાપવાનું કામ	પીરસીને=મૂકીને	લઇએ
આમ=આ તરફ	સપેએક બીજા સાથે	ખંત ધરીને=કાળજી
વમાય=બધા	સદાય=દરરોજ [મળાને]	રાખીને
	કમરાયે=થયો	કાં=શા માટે

કુંડા=જીવાર, ખાજરીના	જગા; મોટી ખળી	કોળી=ખાચકો; નાની
કણ્ણસલાં	હેડે=મનમાં; હૈયામાં	પુળીઓ
આમ=આવી રીતે	લણ્ણણી=લણ્ણવાનું કામ	આસપાસ=આજુબાજુ
ખળી=કણ્ણસલામાંથી	અથવા કણ્ણસલાં	
અનાજ છુટું પાડવાની	પીલવાનું કામ	વાંજુ=રાતનું જમવાનું

સમજીતી—હે બાળકો તમે બધા આમ આવો; આપણે હોંસથી કાપણીનું કામ કરીએ. જીએ જીએ પેલી વાઢળીઓ વરસીને જાય છે, એ બાર મહીનાનું અનાજ આપે છે ને હંમેશાં એક ખીજની સાથેજ રહે છે હે બાળકો (૧) ખેતરમાં કેવો સારો પાક થાય છે! ચાલો આપણે કાળજી રાખીને કાપી લઈએ; શું કરવા કાલ કરીએ? (વાર લગાડીએ? હે બાળકો (૨) હાથમાં દાતરડું વાંકું બાંધે આ પ્રમાણે કણ્ણસલાં કાપો; અને તેના ખળીમાં લઈને ઢગલો કરતાં મનમાં હિંમત રાખો. હે બાળકો (૩) અનાજ લણ્ણવાનું કામ પુરું થયું, હવે બધાએ ધાસ કાપો; અને ધાસના ચચચાર ખાચકા લઈને બધાએ આ બાજુએ ચૂકો. હે બાળકો (૪) આપણે પૂળા બાંધીને ગાડામાં નાખી કામ પુરું કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાજી કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું જાજન કરીએ. હે બાળકો (૫

પાડ ૩૦.	બરેલા	કુંડા=ફોતરાં; છોડા
ખળીઓ.	અનાજ=દાણા	કામળા=ગુણો
ખળી=કણ્ણસલામાંથી	છુટું=જીવું	સાથ=સાથે
અનાજ/છુટું પાડવાની	સરસ=સારા	હાથોહાથ=એક ખીજની
જગા; ખળીઓ	પિલાય=કચડાય	મદદથી
આ વાર=આ વખત	કણ્ણ=અનાજના દાણા	ખેડુત=ખેતી કરનાર
હાસે=દેખાય	ઉપણીઓ=ઝડકીઓ	મહેનત=મજુરી
તૈયાર=કણ્ણસલાથી		ફળ=ફાલો; લાભ

સમજુતી—હે છોકરાઓ હમણાં આમેં આવો જુઓ ખળીઓ તૈયાર દેખાય છે; ચાલો આપણે આજે કુંડામાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ. (૧) જેમ મળદોં જોળ કરતા હોય તેમ આપણે સી ફરીએ; એ કુંડા મારી પેટે કચડાય નો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે. (૨) આવી રીતે 'બધું' અનાજ આપણે ટોપલામાં ભરીએ અને પછી ઝાડીએ; જુજો વ્યૂઓ ફાતરાં ઉડી જાય છે, તે બધા દાણા નીચે પેરાય છે (૩) આપણે સાથે કાચ-ળાઓ લઈ તેમાં આવી રીતે હથોડાએ અનાજ ભરીએ તો આપણે બેકુનનું કામ કરીએ તો આપણા બંને મનુરીનું ફળ મળે. (૪)

ડોલ માટે સુચના.

- ૧ છોકરાઓને ઉંચાણના પ્રમાણમાં, મીઠી દારમાં એકેક દાખને છેટે, બે પગ વચ્ચે ૪૫ અંશનો ખૂણો રહે એવી રીતે ઉભા રાખવા પછી નંબર આપવા.
- ૨ નંબર બોલતી વખત દરેક છોકરા પોતાની નીચેના છોકરા તરફ મોં કરી નંબર બોલે.
- ૩ શિક્ષકની સામે ઉભેલી દારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર બોલવાની શરૂઆત કરવી.
- ૪ આગળ કે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
- ૫ એક દારની બે દાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે.
  - ૧ છોકરાઓને એક, બે; એક બે; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
  - ૨ બેકી નંબર એક ડમણ આગળ.

- ૩ બેકી નંબર એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુખ્ય હુકમ કરવો.
- ૧ છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ; એક, બે, ત્રણ; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
- ૨ એક નંબરવાળા એક ડગલું આગળ.
- ૩ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું આગળ.
- ૪ એક નંબરવાળા એક ડગલું ડાબી તરફ.
- ૫ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું જમણી તરફ આ મુખ્ય હુકમ કરવો.
૭. ડમ્પેલ્સ. કડાં ખારબેલ્સ વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ.
  - ૧ દરેક દારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્પેલ્સો મૂકવા પછી છેલ્લા નંબરે બે ડમ્પેલ્સ બે હાથમાં લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બધાં ડમ્પેલ્સ થશે.
  - ૨ ડમ્પેલ્સ બોય પર સામા સીધી દારમાં ઉભા મુકાવવા, ડમ્પેલ્સ બત્રાયે એક વેંતનું અંતર રાખવું.
  - ૩ ડમ્પેલ્સ મુઠીમાં બેરથી દાખીને પકડાવવા.
  - ૪ રમતો અગિયાર સુધી કરાવી બારે ડમ્પેલ્સ પહેલાં મૂકવા. હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેવાવવા.
  - ૫ એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૧.
  - ૬ બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮, ૧૦.
  - ૬ રમતો પહેલ વહેલી શિક્ષકે જાતે કરી જતાવવી
  - ૭ સારો મદાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની મેળે બોલીને કરવા કહેવું.
  - ૮ એક રમત બરાબર સહાયથી ને સાથે કરતાં આવડ્યા સિવાય બીજી રમત શીખવવી નહિ.

૯ ફરેક રમત કરાવતાં પહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા કુકન આપવા.

૧૦ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે છોકરાઓએ ડમ્બેલ્સ લેવાને તૈયાર થઈ રહેવું.

૧૧ “ચાલો” ના કુકનની સાથે ડમ્બેલ્સ લઈ હાથ સીધા લટકતા. રાખી ઉભા રહેવું.

ડમ્બેલ્સની ફિલ.

હેલ્થ-જાતી તથા હાથના સ્નાયુ ખીલવવાનો.

રમત ૧ હો ૧) બેઉ હાથ ઉંચા ૨) બેઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ જી ૧) જમણે હાથ ઉંચો, ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો. ૨) એકથી ઉઠવું.

રમત ૩ જી ૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)

રમત ૪ થી ૨) બેઉ હાથ સામા મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૫ મી ૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૬ થી ૧) બેઉ હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.) ૨) બેઉ હાથ કોણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૭ મી ૧) બે પગ વચ્ચે એક કુચ્છ અંતર રાખવું. ૧) બેઉ

હાથ જમણી તરફ તીરકસ લખાવવા. (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે. આ વખતે ડાબા પગની એડી ઉંચી કરવી (૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૮ મી ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ લખાવવો. અને ડાબા હાથની મૂઠ્ઠી છાતી આગળ, (જમણો હાથ તે ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે તે પ્રમાણે) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯ મી પગ પહેલાં હતા તેમ. ૧) જમણો હાથ સામો ડમ્બેલ્સ ઉભો રાખવો, ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો ૨) એકથી ઉલટું.

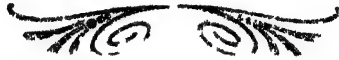
રમત ૧૦મી ૧) બેવ હાથ સામા (ડમ્બેલ્સ ઉભા રાખવા) ૨) બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા. (મુઠ્ઠીઓ છાતીના પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે)

(જે જે રમતમાં એકથી ઉલટું લખેલું છે ત્યાં એકની સંજાથી ઉલટી કૃતિ કરાવવી)

જાહેર ખબર.

બાળવર્ગની નોટ રૂ. ૦-૨-૦	છઠ્ઠીના	” રૂ. ૦-૯-૦	
પહેલાંના અથ રૂ. ૦-૨-૬	સાતમીના	” રૂ. ૦-૧૦-૦	
બીજાના	” રૂ. ૦-૪-૦	કન્યા ૧લીના અર્થ રૂ. ૦-૪-૦	
ત્રીજાના	” રૂ. ૦-૫-૦	કન્યા ૨જાના	” રૂ. ૦-૫-૦
ચોથીના	” રૂ. ૦-૭-૬	કન્યા ૩જાના	” રૂ. ૦-૭-૦
પાંચમીના	” રૂ. ૦-૮-૦		

પાઠવાર જોડાક્ષર તથા અઘરા શબ્દો.

દિવાળી	દેવ	કબાટ	ફળીઆ	ભાવ્યો
અક્ષર	ભુધવાર	કોટ	ધાધરી	કર્યો
ઊઠ્યાં	સુસલમાન	હાડામાં	આટણી	ક્યારે
નિશાળ	જીભેરાત	અહીં	બદન	આપ્યા
સઘળાં	શનિવાર	નિશાળીઆ	પરીક્ષા	અડાચે
લીંપેગુ પે	અઠવાડીઉં	શિખામણ	ચોકખામ	પૂછ્યું
અંજોરી	હરવાળ	ઈંચર	ચોકખાં	મહીના
ધુધરા	પાટીઉં	જ્ઞાન	ધૂળ	કસાર
સાથીઆ	ફેલઝાડ	નિત્ય	સાહેબ	બાલાવ્યાં
લુગડાં	અપેલી	હાતણ	ગંદી	મંડયો
ધરેણ્યાં	કસરત	નાદો	ગંદો	કઠી
હાડખાનું	ધંટ	જીડું	ઠીલ	પાનસોપારી
દિવસ	બેઠક	ચિત્ત	સાક્ષી	સગાં
ફટકડા	શીશી	શિક્ષા	ધોવડાવવાં	વહું
ત્રીજો	નકશો	લાગ્યો	ગંદવાડ	લત્રીજો
શુક્રવાર	ચિત્રો	ધોતડી	માંદા	ભાણુજ
છેલ્લો	દાંગલો	અંગરખી	કવિતા	માસી
વિષે	ખુણામાં	ટોપી	મુખકું	માસો

મુધી	લખોડા	લેંધી	દીક્ષ	ખીતરાઈ
રવિવાર	ચોકડું	મુરવાલ	વરસગાંઠ	મસિઆધ
ફાંધઆત	પીરત્યાં	હોડી	દુઝ	ચપ્પુ
ઓરમાધ	બબ્બે	વાદળી	નુકસાન	ગમ્થો
દૂધમાધ	મટુમાધ	ધીરૂ	ખીજ્યા	પૂછયું
સામ	ઉજાણી	રામુ	છુંદાય	દેસાધ
મવે	આશોપાલવ	છત્થો	ઠોર	લદલુ
બાથ	ગંભીરમાધ	મુંદર	ઉપરાંત	વખાણ્યો
દખડાં	પૈંઆ	મળ્યો	નક્કો	પાથડી
ભૂલી	વધારેલાં	કાંચળી	છુટ્ટો	સાચાખોલું
ફલોત્ર	લીંબુ	રડયા	છટ્યો	મરકરી
ખૂશ	નારંગી	વિના	મૂકી	પસ્નાય
ઓસડ	લાડુ	રડાવશે	દીવાલેન	બચ્યાં
કયાં	રાંદેરી	દેડકાં	સમળ્યો	બૂંચો
બોલ્યો	શેતરંછ	પથગ	પૂછું	શરમાધ
ખમાણે	પાંદડાં	ફેંકાફેંકી	હોશિયાર	નાખ્યા
સોરાબલ	કુલડીઓ	ધડાધડ	સેળભેળ	છતર્યા
કહ્યું	પાથરણું	માર્યા	સંતાના	સપડાય
અદખ	વાડકો	ડાઢી	ફીકર	બુઢાણું
પૂઠે	ચટણી	ઊઠ્યો	શાખાશ	શિઆળ

ઉતર્યા	ખૂખ	પ્રાણી	પુરી	ભુક્તિ
માંડયું	અગણિત	હંમેશાં	આદુ	કુંડા
અલ્યા	ઉભય	રસ્તો	વંતાક	લલુણી
વિચાર	દૂધ	કુંડા	ફહાડીઆ	વાળુ
કર્યા	સ્વપ્નું	ઉંઠર	ખૂડે	છુટું
સાંભળનાં	શિકાર	દડકાં	પુરું	પિલાય
ખાંધું	ખચું	છુંદી	દાતરડાં	ઉપણીએ
માંમાં	રૂપાળું	ચટકા	ત્રણ	કુંસા
દૂર	મૂકયો	પ્રાણ	ચચ્યાર	ઊડી
રસ્તામાં	પકડયું	ભુલા	પાથરા	કોથળા
અત્ર	માંડયું	આંધળા	પહોંચ્યાં	ચંદ્રમા
ભૂખ્યો	છલંગ	મનસુખો	ઉતર્યા	ત્યાંસુધી
ભિખારી	પુરુષ	સંતોષ	દાલવ્યો	નીકલ્યો
પ્રભુ	કહું	આશીર્ષ	પટલાણી	બોલ્યો
આંધળો	પરમેશ્વર	ચતુરાઈ	કુંપણ	વિષે
અપંગ	આણુ	માર્યા	દગલા	અજવાળું
દુકાન	ઉંઠરડી	ઉંડું	ખૂશ	કામકું
ઇન્દર	ભંઠારીઉં	સુધી	હોંસીલી	ઝગઝગે
વિદ્યા	બિલાડી	જુપાઇ	ઉમંગ	વાદળાં
ચંદ્ર	પૂછવું	ધઉં	વાદળીએ	બેસાડ્યાં

પ્રાચ્યાં	ભૂદી	કાઠયા	લીલાંભ	તુરીઆ
ડંકાં	સોંચ્યા	ઠંજુ	વચ્ચે	ગણકી
મોઠાં	ચપ્પુ	અચેલા	મુગોડે	ચઢ્યાં
રીઓ	નાખ્યુ	રૂપીઓ	હડીઓ	વીરળાઈ
લેલાં	ઈંદરાડો	સોડ	ફેટેલી	તરખુચ
રહ્યાં	નગીઆં	ઊંડ્યાં	પાંડાં	ટુંકા
ચોકખી	ઠર્યા	કુહાડી	લોંચુ	ગાંઠ
રેલમરેલા	કોડીઆં	સોય	સુકાઈ	લાઘ્યાં
ખરીઓ	ધાતુઓ	લક્ષડેડા	ભોંયમાંથી	ફેલ
તરસાડ	મૂકયો	મુદર	કોહળાનો	ક્યાંથી
કું	બચ્ચા	ચગકાર	લીમડો	ડીલ
તથર	સમજ્યો	બિચારી	ટટાર	ગોટલો
યાલું	પિત્તળ	ત્રિકોણ	ઉંચું	ઘાનજી
તીતરું	લુહાર	ગલગોઠા	ફેટે	ધોળજો
કોડો	તપાવ્યો	ઘાડમ	ડાળોંઓ	ડીકું
પાલા	ટીપ્યો	જમરખ	ખસખચડી	હોંડા
હોળું	તાંજુ	લટકવું	ખુરસીઓ	ફાટરો
ઠવ	ટિપાય	મધપુંડો	ખાટલા	શીંગડાં
ઝાહી	ઓળખાવ્યાં	મધમાખી	પાટવા	અમગાઈ
સી	વત્તા	લલકારતો	લીલુંભ	તૂટી

નિરાંત	પ્રાણી	ભૂખ	હાલરકું	ફડાફડ
વાગાળવું	બળબે	ભૂખયો	ધ્રુમલુ	ફાટફાટ
વગડાઉ	છલથી	લુચ્યા	ચીતરેવ	સોળ
ઘેટું	ટીપુ	ભવજંતુ	મશર	નાહ
પતથર	ઠરાવ્યો	સળેલું	ચિનામ	કહીં
મળ્યું	ગુપચુપ	ભાવ્યું	કૂલડા	ધમલુ
લાવ્યું	શિઆળ	આવ્યાં	હિંચોળું	જસત
ફૂલુ	બોલાવ્યો	પડીદા	હુલાવવા	કાચક
ગબડચું	મોડું	શીખવ્યું	પાંસડું	કોઠી
ચ-તુપાટ	પીછાં	પોપટ	અગરખી	ઘોડીઉં
દિવાળી	સમડી	જાંબુડો	કપારે	માંસ
પુછડી	ભરડાં	બનાવ્યો	મુરજ	હાળદર
મજબુત	ઈંડાં	પારખું	ફશમું	દાઘ્યાં
બચ્યાં	ધરાધડ	મુખકુ	દોરડાં	ગોદડીઓ
ખવરાવવા	આંગળા	પાંગરા	અહીં	શાક
શીખડ	જોડાએલાં	દાયણાં	સા	ત્રીજો
દૂધપાક	જળકુકડી	ધુળ	સઠ	કુતરો
ઠાતરકું	આણ્યાં			

પહેલા ધોરણ માટે મુખગણિત શિક્ષક દોઢ આનો.
પહેલા ધો. માટે “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. ફા. કૃત.

લોકપ્રિય થઈ પડેલી અર્થની નોટો.

બાળવર્ગની નોટ	૦-૨-૦	છઠ્ઠાના અર્થ	૦-૬-૦
પહેલીના અર્થ	૦-૨-૬	સાતમીના	૦-૧૦-૦
બીજીના	૦-૫-૦	કન્યા ૧લીના	૦-૪-૦
	૦-૭-૬	કન્યા ૨જીના	૦-૫-૦
	૦-૮-૦	કન્યા ૩જીના	૦-૭-૦

નો નકશો બે આના.

. નકશો છપાય છે.

૧જી'ની નોટ બે આના.

. એમ. શાહ-શાહપોર-સુરત.

૧. "ડિક્ટેશન શિક્ષક" ત્રણ આના.

૨. સુરત શહેર તથા ચાર્યારી નાહુકા

"ભૂગોળ શિક્ષક" ત્રણ આના.

મુખર્જીલ શિક્ષક' બે આના.

૧કેશો ત્રણ આના.

ભૂગોળ શિક્ષક' ત્રણ આના.

ભૂગોળની પ્રમાણરમાળા ૩ આના

૧૦ શિક્ષક' તૈયાર છે.

મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

૨૪૭

